

ŁUDWIK KRZYWICKI.

Ł U D Y.

ZARYS

ANTROPOLOGII ETNICZNEJ.

WARSZAWA.

Druk K. Kowalewskiego, Warszawa, ul. Królewska N. 29.

1893.

ŁUDWIK KRZYWICKI.

Ł U D Y.

ZARYS

ANTROPOLOGII ETNICZNEJ.

WARSZAWA.

Druk K. Kowalewskiego, Warszawa, ul. Królewska N. 29.

1893.

Дозволено Цензурою.
Варшава, 16 Марта 1892 года

Antropologia, w nowoczesnem znaczeniu tego słowa, jest nauką świeżą. Systematyczne poszukiwania datują się dopiero od drugiej połowy ubiegłego stulecia — od prac D'Aubentona (1764) nad porównawczem położeniem otworu potylicowego, Blumenbacha (1775) nad kształtami czaszki jeśli patrzeć na nią zgóry; Campera (1791), jeśli rozpatrywać ją z boku. Jednocześnie, dzięki podróżom dokoła świata, materiał faktyczny wzrasta. W 1812 r. ukazuje się pierwsze wydanie dzieła Pricharda, stanowiące epokę w rozwoju nauki antropologicznej. Wreszcie Retzius (1857) w Europie i Morton (1839 i 1844) w Ameryce opierają antropologię na trwałych zasadach metodologicznych. Rozwija się ona ostatecznie wśród zgłębku walki społeczno-partyjnej w Stanach Zjednoczonych z powodu agitacji za zniesieniem niewolnictwa. Zarówno rzecznicy jak i przeciwnicy uciekali się po dowody do wiedzy. Roznamiętnienie ogarnęło koła uczone nie tylko w Ameryce, ale i w Europie. Ukazują się prace pierwszorzędnej wartości, jakkolwiek oddychające całą namiętnością dnia (polyfelytyści amerykańscy). Sprawa o uzdolnieniu umysłowem rasy, płodności przy wzajemnem krzyżowaniu się i in., wywoływały żywe spory. Antropologia przybrała postać nauki przewrotowej. Kiedy Broca rozpoczął czytanie swojej rozprawy o hybrydyzmie w paryskim towarzystwie biologicznem, przewodniczący po kilku posiedzeniach wyraził obawę, żeby rozprawy nad tego rodzaju zagadnieniami nie wywołały jakichś nieprzyjemności dla instytucji; kiedy zaś towarzystwo antropologiczne zostało utworzone w Madrycie, w Izbie Kortezów zwrócono się do rządu z zapytaniem, co znaczy jego powstanie w kraju katolickim, i potępiono gabi-

net za pobłażliwość względem wolnomyslności. W r. 1859 powstaje paryskie towarzystwo antropologiczne, a za jego przykładem inne. Ukazują się liczne specjalne czasopisma. Doktryna darwinistyczna jeszcze bardziej przyczynia się do rozwoju ruchu, który wkrótce osiąga takich rozmiarów, że usiłuje w antropologii objąć nie tylko całokształt nauki o człowieku fizycznym, ale także o psychicznym i społecznym, dać wyjaśnienie jego dziejów, wreszcie wystawić zasady racjonalniejszego ustroju społecznego. „Zbadanie, na czem polega istota cywilizacji nowoczesnej, dziejów jej i zasad, zrozumienie przyczyn nierównomierności w postępie, oraz powodów miejscowego zastoj — wszystko to są przyrodniczo-antropologiczne zadania“,—tak dalece Rokitansky, zagajając zjazd antropologów w Wiedniu w r. 1870, rozszerzył cele antropologii.

Nasza praca, jedyna w polskiej literaturze, a w pewnej mierze i w zagranicznej, ma właśnie na celu zaznajomienie ogółu z dotychczasowym stanem nauki antropologicznej. W tym wykładzie szło nam przede wszystkim o przedmiotowe przedstawienie faktów, będąc atoli przekonania, że nauka istnieje dla społeczeństwa i ma tylko o tyle wartość, o ile rozświeśla widnokreśl umysłowe i społeczne, że wszelkie hasło nauki dla nauki jest jedynie osłanianiem obojętności społecznej i milczącym uznaniem *status quo*, nie cofnęliśmy się tu i ówdzie przed praktycznymi wskazówkami wiedzy antropologicznej. Powtóre, musimy powiedzieć słów kilka o źródłach, z których korzystaliśmy, jak równie o sposobie wykładu. Książka nasza nie jest bynajmniej pracą, któraby wymagała ścisłego cytowania, z kądem zaczerpnięto fakty. Tego rodzaju wskazywanie źródeł, ważne w pracach, gromadzących surowy materiał i mających służyć za faktyczną podstawę dalszych badań, w książkach, przeznaczonych jedynie do zapoznania ogółu ze stanem danej umiejętności, staje się bezużytecznym balastem lub naiwnym popisem z erudycji. Jeżeli zaś tu i ówdzie wymieniliśmy skrzętniej źródło, czyniliśmy to tylko dla-